

"ЧУЄШ, БРАТЕ МІЙ..."

Як полине буйнесенький вітер, як полине спів,
То прославить по всій Україні Січових Стрільців

ПІСНЯ БУЛА завжди вірною подругою в години журби і рідкісні періоди радості в історії українського народу. Вона - зв"язок минулого із сучасним та майбутнім, вона являється своєрідною історією побуту і боротьби протягом багатьох віків існування народу.

Українська пісня була постійним і незрадливим супутником в житті і боротьбі Українських Січових Стрільців та Української Галицької Армії, які проливали кров і зрошували нею рідну землю, щоб вона стала самостійною і суверенною. Співцями стрілецької епохи 1914-1920 років були Роман Купчинський, Михайло Гайворонський, Левко /Льоньо/ Лепкий та деякі інші. Ці композитори творили мелодії також і на власні слова /Див. "Вільна Україна" № 224, 1989, "Наше слово" № 4, 1990/. Темою стрілецьких пісень є окремі епізоди війни, смертельні рани, бойові невдачі, розлука з батьками та коханою дівчиною, смерть друзів. Стрілецькі пісні, які нині виконуються без побоювань і страху, людям мого покоління безповоротне минуле, а нинішній молоді відкривають незнану їй сторінку історичних подій українського народу в борні за свободу, що передаватиметься прийдешнім поколінням - нашим нащадкам.

Левко Лепкий належав до перших організаторів січових стрільців /разом з К.Гутковським, К.Трильовським, М.Галущинським, Ф.Левицьким та іншими/... З весни 1921 року був командиром української кавалерії. Цілу війну прослужив у стрілецях і тільки після війни повернувся до Львова. Був членом літературного унрупування "Богема" разом з В.Бобинським, Мирославом Ірchanом /справжнє прізвище А.Баб"юк/. Він співпрацював у музичному видавництві "Сурма". Його вірші, оповідання, фейлетони, літературно-критичні статті, статті з історії січового стрілецтва, мемуари знаходимо в альманахах, журналах та газетах: "Шляхи", "Нові шляхи", "Літописі Червоної Калини", журналі "Митуса", "Аїсті з Лугу", "Тризуб", Календарі "Червоної Калини", "Ділі" /В.Подуфалий - Могутні крила "Журавлів" - "Нове життя" № 91, 26 липня 1990, Бережани/.

Левко Лепкий створив багато пісень: "Коби скорше з гір карпатських", "Група Схід", "Казала дівчина", "Гей там у Вільхівці", "Ми йдем вперед", "Кладочка" та інші, Популярними були його "Гей видно село", "Колись дівчино мила", "Бо війна війною" /у співавторстві з Р.Купчинським/. Особливої популярності набули пісні "Масва нічка", і зокрема, "Чуєш, брате мій" /ця пісня на слова поета Богдана Лепкого в оригіналі починається словами "Видиш, брате мій"/. Її

співали стрільці як прощальну пісню над могилами полеглих в бою воїнів УСС-ів та УГА. Вона була піснею-реквіємом. Звідси й повелася традиція на галицькій землі, що "Чуєш, брате мій" співали над відкритими могилами бувших стрільцій і учасників УГА, видатних заслужених для рідної культури і мистецтва діячів, визначних громадських діячів. Співали цю пісню, звичайно, зведені хори /у Львові "Бандуррист", "Сурма", "Боян" та інші хорові колективи/, Пісня звучала величаво, задушевно, зворушливо і не одна слізоза спливла з очей учасників похоронної процесії. Коли похоронна громада проходила вулицями міста, за домовиною, накритою червоною китайкою, іноді і синьо-жовтими прaporами, крокував зібраний хор із ста-двісті хористів, співаючи "Святий Боже, святий кріпкий", "У дві пари несуть мари", доборовсяти, мій сину", або "Козака несуть, коня ведуть" та інші похоронні пісні маршового характеру. Домочину часто несли на плечах на місце вічного спочинку, а особливо заслужених покійних везли на селянському возі запряженному крутогорими волами. Мешканці міста заздалегідь знали про похорон. На будинку жалоби, церкви і в місті наклеювалися клепсидри, тобто коротенькі повідомлення про смерть людини, дату смерті, дату та годину похорону і в результаті похоронна процесія була завжди велелюдна. Сьогодні про смерть людини дізнаємося, на жаль, з маленького некрологу в газеті, який, як правило, публікується день-два після похорону.

Пісня "Чуєш, брате мій" не входила в репертуар концертів /до 1939р/. Вона як реквієм, являла я виключно жалобною, похоронною піснею. З 1939 року, вона, як і всі інші стрілецькі пісні, була заборонена, не можна було згадувати й про їх авторів. Працюючи артистами /1945-1947/ Львівської хорової капели "Трембіта" ми вивчали з художним керівником О.Сорокою пісню "Чуєш, брате мій" як "народну" пісню, але і в такій інтерпретації /як "народна"/ вона не була допущена на сцену. Подіяв наказ "не пуштать, не разрешать". Нині з задоволенням я прочитав статтю "Голос чистий, мов кришталь", в якій автор Олександр Підсуха, в зв'язку зі смертю /25.XI.1956 р./ видатного і всесвітньовідомого українського кінорежисера Олександра Довженка, якого "...з волі диктатора не пущено було жити і працювати на Україну... Олександр Довженко останні роки жив і "творив" у Москві... Пана-хиду відкрив Костянтин Симонов. І тільки висловив останню фразу, з хорів долинув до нас голос Івана Козловського /йому 24-го березня виповнилося 90-ріків - Я.М./, "Мені однаково чи буду я жити на Україні, чи ні..."

"Мої думки, продовжує автор, обриває друга мелодія, не менш хвилююча "Чуеш, брате мій, товаришу мій". Знову той чистий мов кришталь, голос... Потрібна була небияка мужність, щоб зважитись на подібний вчинок, який делав по суті, гори нашарованих за часів культу особи умовностей і засторог. І ще не так багато часу збігло після смерті деспота, ще не один його соратник возсідав у командно-адміністративному кріслі.

Ой чого ти, дубе
На яр похилився...

Цього разу згори долинули два голоси - той самий тенор і не-знийомий баритон", - згадує О.Підсуха /"Літературна Україна" № 12, 22 березня 1990/. Як бачимо, за пісню "Чуеш, брате мій" можна було гірко поплатитися. Славний наш тенор Іван Козловський не побоявся попрощатися зі своїм нещасним і покривдженним другом тією ж забороненою піснею. І то ще де? В самій Москві. Сьогодні ми не боїмося співати стрілецьких пісень і вони вільно та голосно лунають скрізь і всюди на Україні.

Декілька слів про сім"ю Лепких. Батько композитора Сильвестер Лепкий /1846-1901/ довгі роки був священиком в селі Жукові /Бережанський район/ де і похоронений. На могилі встановлено пам"ятник скульптора В.Бідули з написом: "О/тець/ Сильвестер Лепкий /Марко Мурава/ 1846-1901. Заслуженому патріотові і народному діячеві віячний український народ. В/ічна/ Й/ому/ П/ам"ять/ 1906". /Ігор Дуда - "Тернопільщина літературна" - Тернопіль, 1990/. С.Лепкий не лише видатний громадський діяч, він письменник. Під літературним псевдонімом Марко Мурава видав оповідання "Горить". Він був у дружніх зв"язках з І.Франком, В.Стефаником, братами М. К.Устияновичами, А.Чайковським та іншими діячами культури. Прозві твори та вірші Марка Мурави, а також брошури та статті на різні теми публікувалися у виданнях Львова, Чернівців.

Мати - дружина С.Лепкого - була музично обдарованою жінкою і від неї успадкував музичні здібності син Левко. Сім"я Лепких була багатодітною : три сини і дві дочки. Найстаршим був Богдан Лепкий, на 10 років молодшим Левко Лепкий.

Левко /Льоньо/ Лепкий народився 7 грудня 1888 р. в с.Поручин /нині в складі села Біще/ Бережанського району Тернопільської області. Вчився в гімназії у Бережанах. Поступив до Львівського університету на теологічний факультет, з якого перейшов на юридичний. Коли стала перша світова війна був одним з організаторів Українських Січових Стрільців і сам став у їхрядах і як підхорунжий та командир кінноти УСС знаходився в складах воїнів УГА до 1920 ро-

ку. З розповідей знайомої Левка Лепкого п. Наталі Попович дізнаємось, що Л.Лепкий одружився з дочкою золочівського адвоката Дрогомирецького Мікою. Дітей в сім'ї Л.Лепкого не було. Левко Лепкий - поет, журналіст, композитор. Писав вірші, деякі з них поміщені в другому томі Антології виданої в 1922 р. Був членом літературного гуртка "Богема" разом з В.Бобинським, М.Грчаном /справжнє прізвище Андрій Баб"юк - див. статтю В.Подуфалого "Як з Бережан до Кадри" - "Шлях Ілліча", № 36-37, від 24 березня 1990 р., Бережани/, Ю.Шкрумеляком та іншими. Написав вірші "Нічліг", "Полями буря ходить" та ряд інших. Л.Лепкий працював редактором видавництва "Червона калина". Він же редактор сатиричних журналів "Шляхи", "Будяк", "Сурма", "Зиз". Його статті друкувалися в газеті "Діло" /Львів/. В 1941 р. видав збірник "140 пісень" /народні співанки/, а також автор статті "В чотирокутнику смерті". До сатиричних журналів "Зиз" та інших намалював багато карикатур, які мали пряме відношення до опублікованої сатиричної теми фейлетону.

В 1941-1944 роках Л.Лепкий працював у редакції газети "Краківські вісті". В 1938 р. Л.Лепкий опрацював святкову словно-музичну радіопередачу "Великдень під старою церквою". Л.Лепкий написав кілька десятків пісень, зміст яких не зв'язаний з воєнними подіями та Січовим Стрілецтвом.

Заврещаючи статтю і підсумовуючи всю діяльність поета, журналіста і композитора слід сказати: коли б Левко Лепкий /разом з Богданом Лепким/ не написав нічого більше, окрім пісні "Чуєш, брате мій", то і це вистачило б, щоб його ім'я не померло і не зникло з історії української музичної /хорової/ культури. Ім'я Левка Лепкого назавжди ^{залишилося} в історичній пам'яті українського народу. Його ім'я і пам'ять про нього залишиться в піснях що їх написав, в поезіях, в історії Українського Січового Стрілецтва. І надіючись на перебудову в душах і серцях нашого народу заспіваємо:

І буде радість замість сліз
І замість ганьби слава.

З 1944 р. Л.Лепкий жив у США в місті Трентон, там і помер 28 жовтня 1971 року. Не відрікаймося від могил видатних наших діячів. Не забуваймо про тих, хто заснув у них вічним сном далеко від батьківщини, незалежно від куточка землі, в якому ті могили вросли. Адже і ті могили, і ті, хто в них знайшов вічний спочинок - всі вони нам рідні, усі вийшли з українського кореня. Передаваймо добру пам'ять про них, нашим нащадкам, які понесуть її у вічність. Ті могили з тлінними останками в них, це біль і туга, глибокий смуток і водночас гордість українського народу.

(Autograph) Ярослав Михальчишин /

~~Почесний за надруковану статтю об'єднану на газету "За вільну Україну"~~

*Львів-4
вул. Суворова 60-61
пошт. № 290044, тел. 35-50-01*